

A Növekedési Hitelprogram története

GYALLAI Gábor

Nyugat-magyarországi Egyetem Simonyi Károly Kar, Informatikai és Gazdasági Intézet

Kivonat

Jelen írás abból a célból készült, hogy bemutassa a Magyar Nemzeti Bank 2013 júniusában indított hitelösztönző programjának eddigi életét. Az írás áttekinti a program egyes szakaszait, a szakaszok eredményeit, a vállalati hitelezésre gyakorolt hatásait.

Kulcsszavak: vállalati hitelezés, hitelösztönző eszköz, finanszírozási programok, makrogazdasági hatás

History of the Funding for Growth Scheme

Abstract

The present essay was prepared with the aim to introduce the credit incentive programme launched by the National Bank of Hungary in 2013. The essay provides an overview of the stages, their results and their effects on corporate lending.

Keywords: corporate lending, credit incentive tool, financing programmes, macroeconomic effect

Bevezetés

A Kormány többször kinyilvánította, hogy támogatni kívánja a kereskedelmi bankok vállalati hitelezési aktivitását. Mivel a kis- és középvállalkozások (kkv) kiemelt gazdasági és társadalompolitikai jelentőséggel bírnak, a mindenkorai kormányzatok a szektor helyzetének javítása érdekében már korábban is különböző intézkedéseket tettek. Az intézkedések főbb területei az adókedvezmények, eltérő hatósági és adminisztrációs kötelezettségek biztosítása, szankciók enyhítése, a finanszírozáshoz jutás segítése. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) szintén igyekszik élénkíteni a szektor hitelezését, refinanszírozott forrásjuttatással, kiváltképp a jelenleg is futó Növekedési Hitelprogramon (NHP) keresztül.

A Növekedési Hitelprogram célja

A Növekedési Hitelprogram megalkotásakor a deklarált célja az volt, hogy a kis- és középvállalkozások forint alapú hitelhez jutásának elősegítése útján oldja a hitelpiaci zavarokat, erősítse a pénzügyi stabilitást és élénkítse a gazdasági növekedést. Rövid távú célként megfogalmazásra került a hitelintézetek közötti verseny növelése is.

A program alapvetően két csatornán keresztül befolyásolta a kkv-hitelezést és ezen keresztül a reálgazdasági növekedést. Egyrészt hitelkereslet élénkítő hatása van a forinthitelek piacán elérhetőnél olcsóbb banki finanszírozásnak, melyet a kkv-k új beruházások megvalósítására és tevékenységük forgóeszköz-igényének finanszírozására fordíthatnak. Másrészt banki oldalról javul a meglévő és a potenciális ügyfelek hitelképessége – a csökkenő törlesztő-részletek miatt –, mely a hitelkínálat növekedéséhez, a hitelezési kondíciók lazításához vezethet.

A Növekedési Hitelprogram első szakasza I. pillérének keretében kapott kölcsön kizárólag beruházásra, forgóeszköz-finanszírozásra, EU-s támogatás előfinanszírozásához, illetve az eredetileg ilyen célra folyósított kkv kölcsön vagy pénzügyi lízing kiváltására volt felhasználható. A II. pillér a nyitott árfolyam-pozícióval rendelkező kkv-k finanszírozását szolgálta, devizahitelek kedvező kamatozású forintkölcsönökre történő átválthatóságával.

A különböző lehetséges hitelcélok számbavétele után elmondható, hogy a beruházási célú kölcsönök egyfelől keresletet teremtenek a beruházási javak piacán, másfelől hozzájárulnak a gazdaság kínálati potenciáljának tartós bővüléséhez. A forgóeszköz-finanszírozó hitelek esetében a termelő kapacitások nagysága nem változik, a hitelkereslet növekedése az árupiaci kereslet emelkedésében és a kapacitáskihasználtság javulásában mutatkozik meg. A további célok elsődlegesen a kkv-k jövedelmezőségét és ezen keresztül hitelképességüket javítják.

A Növekedési Hitelprogram második szakaszának pillérei – tekintettel a hasonló célokra – az általuk kifejtett hatás tekintetében is hasonlóak az első szakaszhoz. Az NHP második szakaszának I. pillére – az első szakasz finanszírozási lehetőségein túl – a lízing útján történő finanszírozást is lehetővé tette, így szélesebb körű felhasználási lehetőséget biztosított. A II. pillér a korábban felvett deviza- illetve forinthitelek kiváltásának lehetőségét biztosította, ami a kkv-k finanszírozási költségeinek csökkentésén keresztül javítja hitelképességüket.

Az NHP céljainak teljesülése

A 2008 őszi kirobbant pénzügyi válság a gazdasági szereplőket – mind globálisan, mind Magyarországon – arra kényszerítette, hogy mérlegszerkezetüket átalakítsák, adósságaikat csökkentsék. A piaci és finanszírozási problémákkal szembesülő kkv-k egy része kereskedelmi hitelek vett igénybe szállítói tartozásaik felhalmozásával, mások csődbe mentek, ezzel tovább növelték üzleti partnereik finanszírozási gondjait.

A kereskedelmi banki portfóliók minőségében is drasztikus romlás következett be, mely azt váltotta ki, hogy a bankok hitelezési képessége és hajlandósága csökkent. A hitelintézetek veszteségeik és kockázataik növekedését érzékelve mérsékeltek rövid lejáratú és likviditási finanszírozásukat, a másik oldalon pedig a vállalati szféra fogta vissza beruházási hiteligenyét. Az előzőek együttesen hozzájárultak a beruházási aktivitás mérséklődéséhez.

A gyenge kereslet és a hitelszűke különösen a kkv-szektorra sújtotta, rontva a szektor jövedelemtermelő képességét, mely hozzájárult a termelőkapacitások leépüléséhez, a pénzügyileg tönkrement vállalkozások számának növekedéséhez. Mivel a kkv-k jellemzően belföldi piacra termelnek, így a fejlődő országok növekedéséből, valamint az exportpiacok helyreállításából nem tudtak kellő mértékben profitálni.

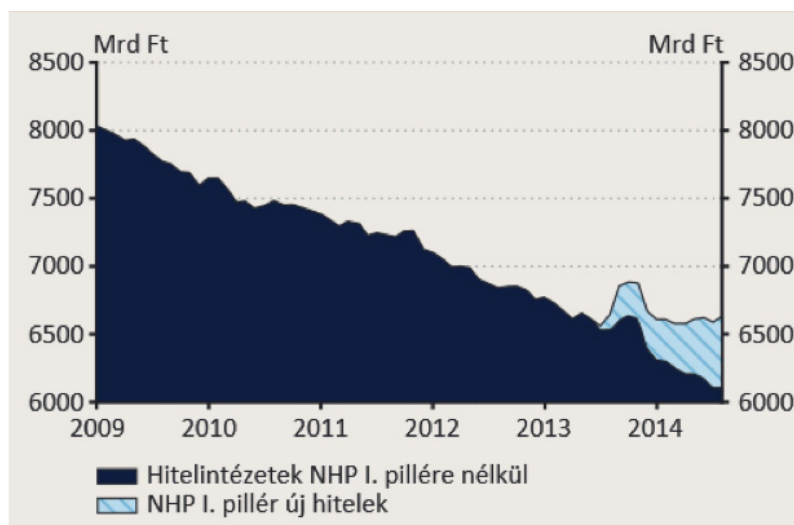
Az MNB által az NHP kapcsán megfogalmazott elsődleges, hosszú távú cél a kkv-szektor banki hitelezésének élénkítése volt, melynek sikere jól látható az alábbi ábrán.

Az NHP bevezetése átalakította a hazai kkv finanszírozási piacot, annak meghatározó szereplője lett. Bő egy év alatt háromszorosára nőtt a kedvező árazású hitelállományok kkv hitelezésen belüli aránya, 2014 szeptemberére megközelítette a 40%-os szintet.

A kockázat és munkaigény miatt a hitelintézetek először a nagyobb és kevésbé kockázatos ügyfelekre koncentráltak, csak kisebb részben került sor a fiatalabb és rövidebb hitelmúlttal rendelkező, kisebb méretű ügyfelek hiteligenyeinek kielégítésére:

- Egyrészt a tranzakciós költségekben keresendőek az okok. Ezeknek a költségeknek, melyek egy hitel folyósítását megelőzik, a hitel folyósításakor meg kell térülnie a hitelintézet számára.
- Másrészt a méretüket tekintve relatíve nagyobb vállalkozások, amelyek stabilabb tevékenységgel, hosszabb működéssel és hitelmúlttal rendelkeznek, sok ellenálló képességük is átlagosan jobb, kisebb kockázatot jelentenek. Míg a kisebb cégek, amelyeket legtöbbször rövidebb hitelmúlt jellemez, kockázatosabbnak tekinthetők és relatíve nagyobb a munkaigényük.

Empirikus adatok bizonyítják, hogy a hazai kkv-k számára a leggyakoribb finanszírozási forrást a családi, baráti kölcsönök biztosítják. Jóval kisebb súllyal, de meghatározóak még a kkv-k külső finanszírozásának gyakoriságában a banki folyószámlahitelek, a vissza nem térítendő támogatások, a lízingfinanszírozás és a Széchenyi Kártya Program.

1. ábra Az NHP keretében nyújtott új hitelek hatása a vállalati hitelek állományára
Forrás: MNB

Figure 1 The effect of the new credits in the programme on corporate loan portfolio
Source: MNB

Az NHP bevezetésével mind a fejlesztési, mind a forgóeszköz-finanszírozás tekintetében részben átvette a korábbi finanszírozási csatornák szerepét, domináns finanszírozási eszközzé vált.

Az NHP működésének első két szakaszát áttekintve megfigyelhető a mikrovállalkozások részesedésének növekedése. Míg az első szakaszban az új hitelekben belül a mikrovállalkozások részesedése csupán 25% volt, addig a második szakaszban ez 34%-ra emelkedett. A mikrovállalkozások által felvett hitelek döntő többsége beruházási hitel volt.

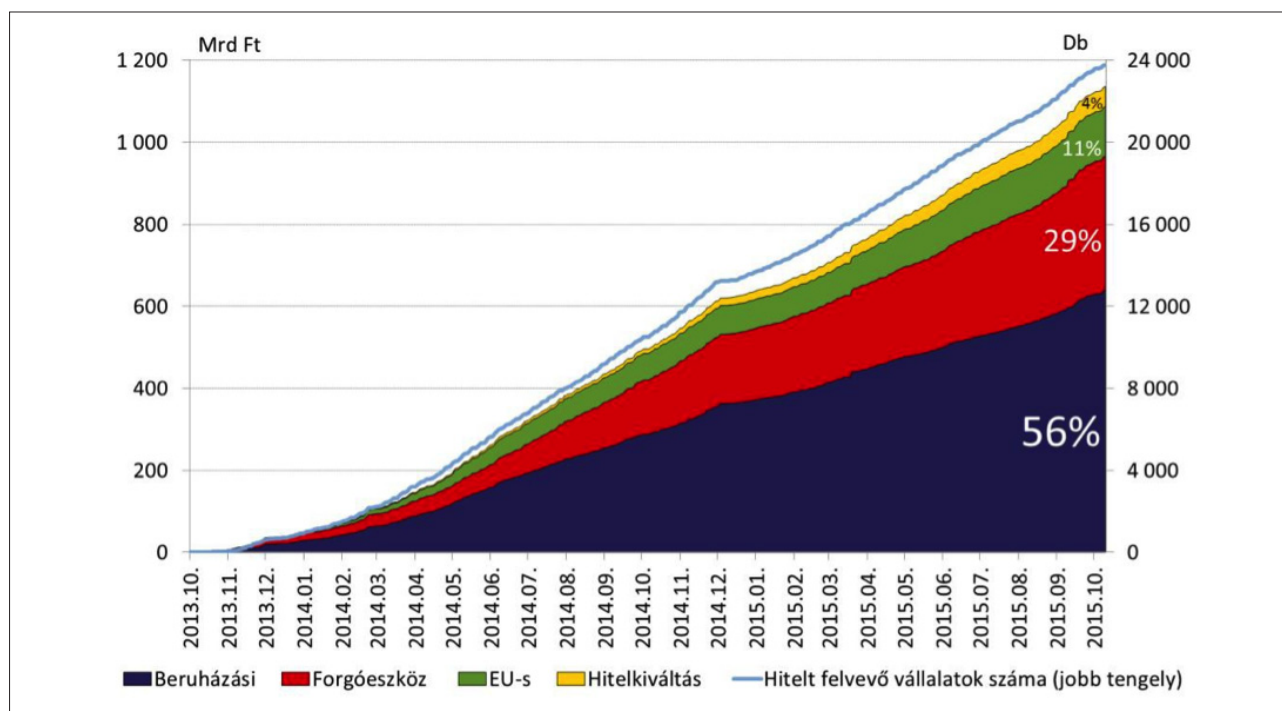
A Növekedési Hitelprogram első és második szakaszáról összességében elmondható, hogy a két szakaszban együttvéve több mint 28 ezer mikro-, kis- és középvállalkozás jutott finanszírozáshoz, 1800 milliárd forintot meghaladó összegben. A program következtében a 2008–2013 közötti folyamatos csökkenés után a kkv-hitel-állomány 2013 végétől újra növekedni tudott, ami jelentősen, 1–1,5 százalékponttal emelte a gazdasági növekedést az elmúlt két évben.

A piaci hitelezés azonban még nem állt helyre, a bankok kockázatvállalási hajlandósága továbbra is alacsony maradt. Az átmeneti eszközként bevezetett NHP teljesítette a program meghirdetésekor kitűzött piacépítési és növekedési célokat. Ugyanakkor az NHP-t mára a kereskedelmi bankok egyre inkább standard terméként használják, ami hosszú távon nem támogatja a piaci alapú hitelezés helyreállítását. Ezen okok miatt az MNB az NHP fokozatos kivezetéséről döntött. Az átmeneti, kivezetési szakaszban is szükség van azonban a piaci hitelezés jegybanki eszközökkel történő támogatására.

Az NHP 3. szakasza, régi-új programok

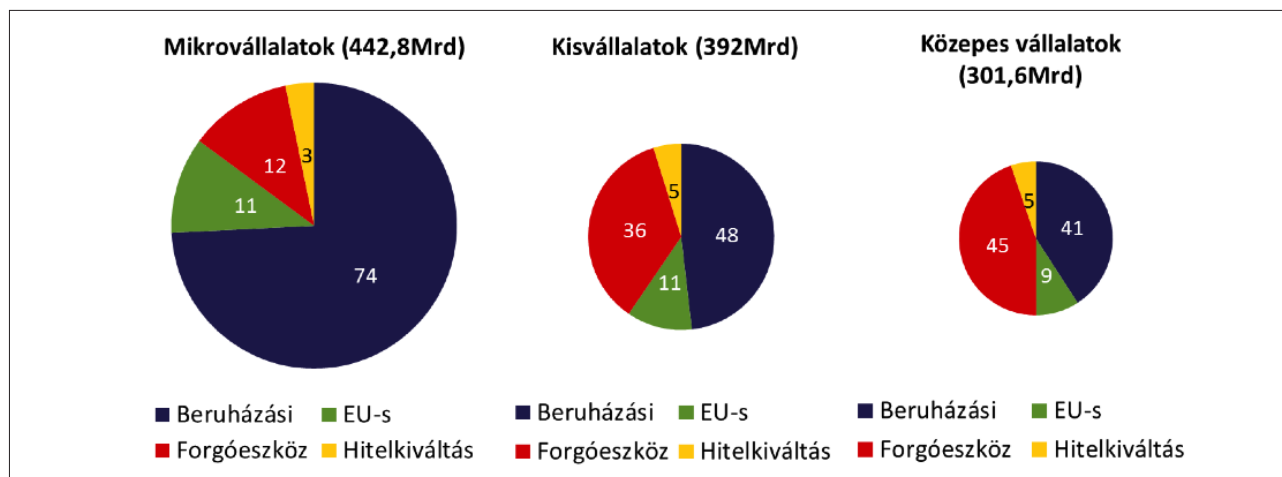
A Magyar Nemzeti Bank 2016 januárjában elindította a Növekedéstámogató Programot (NTP), amely a bankok piaci hitelezéshez való visszatérését segíti elő az NHP fokozatos kivezetésével és a pozitív ösztönzést jelentő új Piaci Hitelprogram (PHP) meghirdetésével. Az NTP részeként indult az NHP két pillérből álló harmadik, kivezető szakasza, melynek keretében 2016 január elejétől december végéig köthetnek hitelszerződés hazai kkv-k. Az MNB mindkét pillért 300 milliárd forintos keretösszeggel hirdette meg.

A régi-új hitelprogram legfontosabb változtatása, hogy a forinthiteleknél 10 milliárd forintról 1 milliárd forintra csökkent a maximálisan felvehető hitelösszeg, valamint kikerült a hitelcélok közül a forgóeszköz-beszerzés, így az új NHP-t már csak új beruházások finanszírozására, továbbá földvásárlási és lízing céllal lehet igénybe venni. A forinthitelek keretében minimum 3 millió forinthez lehet hozzájutni, 2,5%-os kamat mellett,

2. ábra NHP második szakasza igénybevételének alakulása (hitelcélok és a hitelfelvevő vállalatok száma alapján) Forrás: MNB

Figure 2 The changes in the utilization of the second stage of the programme (according to credit purposes and the number of borrower companies) Source: MNB

3. ábra A hitelcélok megoszlása az egyes vállalatcsoportokon belül (Megjegyzés: szerződéses összeg szerint.) Forrás: MNB

Figure 3 Distribution of credit purposes in individual company groups Source: MNB

a devizahitelek keretében pedig maximum 30 millió euró hitelhez juthatnak hozzá a devizabevétellel rendelkező kkv-k, rendkívül alacsony, 1% körüli, fix kamatozás mellett.

Az új, pozitív ösztönzőket tartalmazó intézkedéscsomag, a PHP két eszközzel, a kamatcsere ügylettel (HIRS) és a preferenciális betételhelyezéssel kívánja a bankok hitelezését elősegíteni:

1. A hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere-ügyletek a bankok hitelezésből adódó kamatkockázatának kezelése révén, a kockázat jegybank általi részleges átvállalásán keresztül segíti a hitelezést.
2. A preferenciális betételhelyezési lehetőség kiegészítő eszköz, melynek keretében a bankok irányadó kamat mellett helyezhetik el tartalékkötelezettség feletti likviditásuk egy részét elszámolási számlájukon.

Összefoglalás

Az NHP bevezetése és gyors felfutása jelentősen átalakította a hazai kkv finanszírozási piacot. Bár a programot sikeresnek ítélik, az MNB úgy véli, piactorzító hatása miatt előnyösebb, ha piaci alapokra tér vissza a vállalati hitelezés. A bankok hitelezési feltételei némiképp enyhültek az elmúlt évben, így a finanszírozást kereső kkv-knak érdemes hitelkérelemmel fordulni a kereskedelmi bankokhoz, szem előtt tartva azt is, hogy az egyes bankok hitelezési gyakorlata akár jelentősen is eltérhet.

Irodalomjegyzék:

<http://www.mnb.hu/letoltes/nhp2-folyt-termektajekoztato-2015jun15.pdf> (Megtekintés dátuma: 2016. május 5.)

<https://www.mnb.hu/letoltes/az-nhp-masodik-szakaszaban-nyujtott-hitelek-elemzese.pdf> (Megtekintés dátuma: 2016. május 5.)